

1. Rabbi Yitzchak Steinberg, Eulogy at <https://www.yutorah.org/lectures/lecture.cfm/775436/>, 20-22 min. Rav Shapira was the *oz haTorah*. His might, and the strength he had, through the Torah he learned... In Rav Shapira we felt his strength in Torah was so powerful, so strong, that he wasn't afraid of anything. His *psak halachah* was clear and cut. איש – לא תגורר מפני איש – he wasn't afraid of people around him, of those who were usually more appreciative of him, of his circles and so on, and he wasn't afraid of anyone from the outer circles, from those, from politicians and those who control the country. Yet he wasn't afraid of them at all...

2. A site with many resources <http://www.marechoen.022.co.il/BRPortal/br/P100.jsp>

Biography

3. <http://www.mercazharav.org.il/?pg=17>

באחד מימיו הראשונים בישיבת חברון, תוך כדי שיעור לכלל הישיבה של הגאון ר' משה מרדכי עפשטיין זצ"ל, הקשה קושיא עצומה על מהלך השיעור. הגאון רמ"מ זצ"ל הפסיק את השיעור לכמה שניות, חשב על הדברים, ולאחר מכן המשיך בשיעור כאילו לא הוקשה דבר. בתחילת השיעור הכללי הבא, שאל הגרמ"מ זצ"ל - "איפה הקטן (רבנו היה אז צעיר לימים וקומתו היתה נמוכה) שהקשה את הקושיא בשיעור הקודם?" לאחר שמצאו, המשיך בשיעור שכולו נסוב סביב הקושיא שהקשה בשיעור הקודם. מאז התפרסם שמו בישיבת חברון כעילוי עצום.

4. Shu"t with Yeshiva Ketanah students <http://www.marechoen.022.co.il/BRPortal/br/P102.jsp?arc=1380304>

כשאני רואה אתכם, כך, אני נזכר שגם אני הייתי, כמוכם צעיר, אתם יכולים לצייר דבר כזה? נראה רחוק! בגיל הזה, יש לכל אחד כח מיוחד של תפילה, ואם תוכלו להעניק לי משהו מהגיל שלכם: תתפללו קודם כל למענכם, ואני יכול להבטיח שלא יצא מזה קלקול, ואני מבקש מכם, אם תוכלו, בר"ה להתפלל גם עלי, שתבקשו מהמלאכים גם לתת לי משהו לי - אז אני אודה לכם מאוד. מכיוון שאני מודה לכם, הרי אני חייב גם להעניק לכם משהו, נו, תשאלו משהו.

5. <http://www.mercazharav.org.il/?pg=17>

באותה תקופה היה רבנו מתפלל במאה שערים. גם הרב צבי יהודה קוק זצ"ל היה מתפלל שם רבות. ר' צבי יהודה זצ"ל התפעל מאד מתפילתו של רבנו ומאז נקשרו שניהם בעבותות של אהבה. כוח תפילה מיוחד היה לרבנו. בארבע שנותיו האחרונות, הפסיק לאכול לחם בימות החול. לשאלת הרבנית תחי' ענה שאינו אוכל לחם משום שהוא מרגיש שהכוונה שלו בברכת המזון איננה כמו פעם.

6. <http://www.marechoen.022.co.il/BRPortal/br/P102.jsp?arc=1403778>

במה ששאלת אותי קצת בירורים בעניין זה של יחס לגבי יהודים שאינם שומרים תורה ומצוות, זוהי סוגיא קשה ומורכבת מאד. יש בהם הלכות גדולות של תורה בעניינים גדולים של מידת סבלנות, אהבת ישראל, אחדות ישראל וסנגוריה על ישראל שהם הם גופי תורה כבשונו של עולם ממש. והוראה בעניינים אלו מסורה בכל הדורות לרבנים המעורבים עם הציבור ונושאים בעול הציבור. לרבנים גדולים המכירים במכאובי הדור ובמבוכותיו... וח"ו ליותר על כלשהו מהתורה ואין לאומה רק אמונת התורה בלבד ובשלימותה ולא ייתכן לצמצמה, ח"ו, אלא גם זה תורה — איך מוכיחים, ואיך מקרבים, ואיך מוציאים יקר מזולל, ואיך מתרחקים מפירוד ומחלוקת ככל האפשר. זו היתה עבודת הקודש של גדולי ישראל בכל הדורות, ובארץ במיוחד ע"י מרן הראי"ה קוק זצ"ל ואשר בעקבותיהם אנו הולכים - לקרב את ישראל בינם לבין עצמם ובינם לבין אבינו שבשמים. במיוחד גדולה עבודה זו אחרי השואה ואחרי שהשי"ת הקים לנו את מדינת ישראל בארץ הקודש, שקמה ומתקיימת גם עתה במסירות נפש ממש, של כל ציבור ישראל, צדיקים בינונים ורשעים, וגם עתה אנו זקוקים למסירות נפש. לעבדה ולשמרה.

וארץ ישראל איננה שטחים, אלא ארץ חמדה, חמדת עליונים ותחתונים כלשון הגר"א, ומצוה מהתורה להחזיק בה ולהתישב בה והיא מעשה שמים להפיח רוח חיים בעם שרידי חרב וכל אחד מבניה יש לו אחיזה בקצת מצות של תורה, ועת לתוכחה מתוך אהבה וקירוב לבבות והחיוב להגביר האחדות בישראל וחיזוק סבלנות הדדית, ולימוד זכות וכמו"ש בתנ"ך על גדעון בחג הפסח שלימד זכות על עם ישראל ונאמר לו לך בכחך זה והצלת את ישראל. והמסילות ישרים בפרק על דרכי החסידות האריך הרבה על החיוב ללמד זכות על ישראל...

הפירוד בישראל היה הגורם להמשך שעבוד מצרים, כפי שאומרים חז"ל ששאל משה את ד' למה אין ישראל נגאלין, וכשיצא וראה שני אנשים עברים ניצים, אמר - אכן נודע הדבר. ופירשו חז"ל שנודע הדבר למה אין נגאלים. בכל הדורות וכן בדורנו, וכך בזמנים אלו, המבחן המוסרי הוא הקובע את איכות החירות והגאולה, אם בגלל פירודים וחוסר אחדות ויצרים אנוכיים מזלזלים בפרהסיא בנורמות מוסריות מקובלות, הגורמות לחילול השם, הרי שוב חוזרים דברי משה רבינו: אכן נודע הדבר. נשמור את עצמנו מזה ובכל תוקף ועוז. ונזכה להרבות כבוד שמים וקידוש שם שמים בישראל.

7. Rabbi Shai Hirsh, *HaRav Avraham Shapira zt"l was also concerned for Chareidim*, Chadasht Srugim 01/09/13
פעם אף דחה בחדות הצעה שקבל מפוליטיקאי דתי, שהציע לו מתן תמיכה תקציבית אך ורק לשיבת 'מרכז הרב' ובנותיה ולא לשיבות חרדיות. הרב סרב והוסיף בתמיהה: "שאנו נכריז שאלו ישיבות ואלו לא?!" – זו הייתה עמדתו של קברניט עולם התורה התורני-לאומי.

Three elements of his approach to psak

8. Minchat Avraham I 1:1

והנה אין כונת הרמב"ם בהקדמה לכתוב דברי הימים, אלא כל ענין זה של מסורת התורה הם גופי תורה ויסודי אמונה, ויש ללומדם כפי שלומדים שאר דברי תורה. והראב"ד השיג שבע השגות על ההקדמה. וכפי שהאריך הר"מ בהל' יסוה"ת בענין הנבואה שג"כ כונתו ללמדנו שכ"ז הם גופי תורה ויסודות אמונה...

הרמב"ם מתחיל ספרו בב' פסוקים: "בשם ד' קל עולם", ובפסוק זה בכתבי היד פותח הרמב"ם בכל ספריו, בפיה"מ, ובסה"מ, ובמורה נבוכים. פסוק זה נאמר על אברהם אבינו "ויקרא שם בשם ד' קל עולם" (בר' כא:ג) יש מחלוקת בפירושו, מהו "ויקרא", בת"א מפרש שהכוונה לתפילה "וצלי אברהם", ואילו הרמב"ם מסביר שזו תורה, וכך כתב בפ"א מהל' ע"ז ה"ג: "והתחיל לעמוד ולקרוא בקול גדול לכל העולם... והיה מהלך וקורא ומקבץ העם מעיר לעיר ומממלכה לממלכה עד שהגיע לארץ כנען והוא קורא שנאמר 'ויקרא שם בשם ד' קל עולם'...."

בהבאת פסוק זה רומז הר"מ שאם כי עצם מתן תורה היה בהר סיני ע"י מש"ר, אבל אור התורה התחיל להאיר עוד קודם ע"י אברהם אבינו...

ואלפיים שנים אלו הסתיימו ע"פ החשבון בסיום תורת א"י התוספתא והירושלמי, קרוב לסיום זמן הסמיכה בישראל... אמנם כאן מחדש הרמב"ם שאם כי אין סמוכים אבל יש "חכמי המסורת", כל חכמי הגמ' שתורתם נמסרה בש"ס אף שלא הוסמכו הם חכמי המסורת, ואף זה מפי מרע"ה ומפי הגבורה.

9. Minchat Avraham II 16:1

החלטות הרבנות הראשית אינן מסתמכות על מאמרים ומחקרים של חוקרים ואפילו (הם) תורניים או רבניים אלא על דברים של פסקי הלכה. פסקי הלכה למעשה של רבותינו, פוסקי הלכות לישראל, הם הם עמודי יסוד שעל פיהם אנחנו חיים ופוסקים הלכות למעשה לדורות, ואילו כתבים אחרים הם בגדר השערות. רבותינו הקדמונים בשעה שכותבים פסקי הלכות עליהם נאמר בחז"ל הראשונים כמלאכים, ורוח הקודש היתה שורה עליהם אז, ואם נכתבו ונשארו לדורות הרי זה אות נוסף לסייעתא דשמיא שכל פוסק זקוק לה.

מהקדמונים שכתבו על ענין יהודי אתיפיה כפסק הלכה הם הרדב"ז ותלמידו מהר"י קשטרו. הרדב"ז בתשובותיו... ובתוך דבריו כתב שאלו הבאים מארץ כוש הם משבט דן בלי ספק, ומשום שלא היו ביניהם חכמים בעלי קבלה תפסו להם פשטי הכתובים וכו'...

אין בכוח רבני דורנו לדחות פסק הלכה שפסק הרדב"ז שהיה גדול הדור, ובין תלמידו המפורסמים היו האר"י הקדוש, ורבי בצלאל אשכנזי, והיה מגדולי המשיבים בכל הדורות ומימיו אנו שותים, ובין שואליו נמנו רבותינו הב"י והמבי"ט והריב"ל והרשד"ם ועוד גדולי הדורות. והנה הרדב"ז כותב שהם יהודים בלי ספק ואנן נימא שהם לא יהודים? אתמהא!

10. Minchat Avraham II 16:9

עצם הדבר שיש בידם רק תורה שבכתב ולא תורה שבעל פה כבר כתב כן הרדב"ז ואפי' הכי כתב שהם יהודים, לכן אין בזה בכדי לפקפק ביהדותם...

11. גאולה ומקדש: An Interview with Rav Shapira, Techumin 5, Part 4

כיצד אפשר לקרב ולקדם את חזון בנין בית המקדש?

חזון זהו ענין של אמונה. יהודי אמיתי יודע כי בלי בית מקדש איננו יהודים שלמים. כבר ציינת את נסיונו של הרב קלישר להחזירנו למצבנו הטבעי בזה"ז ע"י חידוש העבודה במקדש, ונחלקו עליו בזה כל גדולי הדור. יהודי אמיתי בוכה על חורבן המקדש, ומצפה לבנינו וכל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה, ושאינו מתאבל על ירושלים אינו רואה בשמחתה (תענית ל, ב).

הגר"ל דיסקין גר בעיר העתיקה מול הכותל, ובקשו הרופאים להעבירו לדירה אחרת, כי בכל פעם שהיה פותח חלונו ורואה את המקדש בשממונו היה פורץ בככי, בכיה שפגעה בכריאותו. לפני מלחמת ששת הימים, היינו ראשי הישיבה ומתלמידיה נוהגים לסור למוסררה בהגים להשקיף על הר הבית, כדי לעורר כסופינו למקדש.

מה עם מצות קרבנות?

תורת הקרבנות היא רצון אבינו שבשמים, כאמור בתורה. צריכים להיות מלאי אמונה בתורה מן השמים, להדבק בתורה ולהאמין בקדושתה. את הפסוק "רק השמר לך וגו' פן תשכה את הדברים" (דברים ד, ט) מונה הרמב"ן עה"ת שם כמצות לא תעשה מיוחדת - לחיות ולחוות את מעמד הר סיני, "כי ד' עשה המעמד ההוא כדי שתלמדו ליראה אותו כל הימים ואת בניכם תלמדון לדורות עולם..."

יהודי בא לפני הרבי מאפטא ותנה בפניו צרותיו. הרבי נחמו ועודדו, ולפני שיצא אמר לו, לעם ישראל קרתה היום צרה גדולה יותר, נבהל אותו יהודי ושאל מה קרה? לא הקריבו היום קרבן תמיד - ענה הרבי.

עם כל זאת יש לנו לזיזתה במורא מקדש. הכסופים לבנין הבית הם רצויים ואמתיים, אך אסור לנו לפרוץ גדרי הלכה כדי לבטא אותם כסופים. כבר פסקו כי איננו רשאים כיום ליכנס למקדש כשאנו טמאי מתים, ואין אפשרות מבחינת הדין להקריב שם קרבנות עד כי יבוא מורה צדק, ואין אהבה סותרת שורת ההלכה.

12. Minchat Avraham I 44

הנה בגוף הבעיה שעליה מוסבים דברי הקונטרס (מעפר קומי) היינו האם מצות עליה לארץ היא חיובית או קיומית, והכונה בהגדרה הזאת של קיומית, היא שאין זו מצוה שחייבים לקיימה אלא שאם קיימה עשה מצוה, כ"ז נראה לכאן דבר והיפוכו, כי מצוה של תורה שנמנית בתרי"ג מצוות – בפשטות היא לא דבר התלוי ברצונו של האדם, שאם רוצה מקיימה ואם לא רוצה לא מקיימה, שהרי זה סותר את המושג מצוה... ואין זה דומה למ"ש בציצית (מנחות מא.) שאין זה מצוה חיובית אלא תלוי ברצונו, דהתם תלוי ברצונו ללבוש בגד של ד' כנפות והתורה לא חייבה ללבוש בגד עם ד' כנפות...

וע"כ לרמב"ן שסובר שהיו מ"ע מתרי"ג מצוות (בין אם הרמב"ם סובר כן או לא) אין לומר שהמצוה לגור בא"י תלויה ברצונו של אדם לקיימה אלא היא חובה גמורה. ומה שכל הדורות לא נזהרו גדולי ישראל בזה, הוא כמו שכתוב בתשובות מהר"ם ותרומת הדשן שהיו אנוסים והיו מנועים מלדור בארץ ישראל בגלל המצוקה וכדו' וכמו שמפורש שם. ונראה להוסיף שאין כל זה ענין של אונס סתם מדין אונס רחמנא פטריה, אלא שבמצב שלא מתדר ליה, שאין יכולת לדור כדרך מגורי בני אדם, אין זה בכללו של החיוב של 'וישבתם בה' שזהו עיקר חובת ישוב ארץ ישראל. ובדומה למ"ש במצות סוכה, בסוכות תשבו, שהדין הוא שהמצטער פטור, שישבת צער אינה ישיבה... ואם הגדר של מצטער הוא כסוכה, פשיטא שכמו בסוכה שעצם הדבר שדירתו בדירת ארעי היא פחותה מדירתו הקבועה אין זה נקרא צער אלא רק כשישיבתו שם כפי שהיא היא ישיבה של צער וצריך ע"ז אומדנא גדולה. וגדולי הדורות קבעו שודאי תהיה ישיבתם בארץ ישיבת צער והיו פטורים, אבל כעת שארץ ישראל היא מדינת ישראל ולפי כל התנאים הכלכליים שבארץ הגדר של מצטער הוא היום פחות מאד, בפרט לאנשים רווקים ובלי עול משפחה, ודאי הכל בחזקת חייב במצווה, וצריך שיקול דעת של גדולי ישראל כדי לקבוע שהוא פטור ממצווה. ועכ"פ ברור שיסוד כזה שהמצווה תלויה ברצון איש ואיש, ברצונו מקבלה וברצונו מדחה, אינו מתקבל על הדעת.

13. קדושת שביעית

על כל היסודות הנ"ל היה פולמוס חזק וממושך בכל שנת שמיטה, החל משנת תרמ"ט ועד היום, וספרות ההלכה נתעשרה מאד בבירורי הלכות בענינים אלו, לכאן ולכאן, במאמרים וחוברות, בשו"ת ואפי' ספרים שלמים שדנו רק בנושא זה, מכיוון שהנושא הוא ענין של החזרת מצות שמיטה, שעבורה גלינו מהארץ, וכל הלבבות היו הומים לחזור העטרה ליושנה ולקיים המצוה כהלכתא, ולדעת הכל אלמלי שזו מצוה שקשה לעמוד בה והיו שעת הדחק, לא היו מזדקקין להיתר, ע"כ הפולמוס היה מלווה בביטויים חריפים שלא כרגיל במו"מ של הלכה. שמעתי מהרב מטפליק הגר"ש פולנסקי זצ"ל ששמע מר' משה שוחט, יד ימינו של הגרי"ל דיסקין, שיש ענין לחפש היתר לאכרים שלא יעמדו בשמירת המצוה, אבל יש גם צורך לפרסם התנגדות למתן היתר, שלא ישתקע הדבר, וידעו שזה רק היתר מדוחק וצורך השעה. האדר"ת שהיה רבה של ירושלים כתב באיגרת, שלפני שעלה לא"י דעתו היתה כדעת המחמירים, אבל כשעלה לא"י והוטל עליו עול ההוראה לציבור שינה את דעתו וצידד להיתר. גם באיגרות הרא"ה מובאת איגרת קצרה שבו השיב למי שכתב לו קשות בענין היתר השמיטה, והרא"ה אינו כותב לו הפעם דברי תורה על דבריו, אלא רק סיפור מעשה קצר: כשהגר"י מסלנט נאלץ לברוח מוילנא כידוע שלהלן לשאול מהגאון מקובנה ר' לייבלא שפירא אם הוא מסכים שישתקע בקובנה, והגאון ענה לו שמסכים רק בתנאי שיקבל עליו עול של ציבור, כי אפילו מי שהוא גאון וצדיק גדול יתכן שאינו יכול לדון את הרב לכף זכות מהי הסיבה שהורה כך ולא אחרת...

והנה ברור לכל ת"ח שאין אנו יכולים בדור עלוב, להכריע לא רק בדין שביעית מה"ת או מדרבנן, ואם יש קנין לגוי להפקיע, שזו מחלוקת הקדמונים, וגם לא במחלוקת המאוחרת בין הב"י והמב"ט, ולא רק משום שהם כבר עשו את הש"ס כמרקזה להביא ראיות להכריע, אלא משום שמי אנו כלפיהם להכריע מכח ראיות שנראות לנו כנכונות. ואפילו בפולמוס שהחל לפני כמאה שנה, אין בדור עני זה מי שיתיימר להכריע בפולמוס, שבין המתירים עניקים כהגאון ר"א מקובנא, ור"י מקוטנא, ור' ענגיל מקראקא, ובאחרונה הגרא"ה קוק והגרצ"פ פראנק, ואחריהם.

מתחילת הפולמוס לפני כמאה שנה עד היום, התגלה למעשה מה שהאדר"ת כתב בבואו לא"י, כי בחו"ל היתה דעתו להחמיר וכשבא לא"י ועול ההוראה ניתן עליו וראה את המצב, שינה את דעתו (אגרות הרא"ה א' עמ' שעז), וכך אם כי הרבו במו"מ ומאמרים להחמיר, אבל הרבנים הנושאים בעול ההוראה פסקו להתיר על יסוד ההיתר של רבנן קשישאי הנז', וכך נהגו למעשה בכל השנים כהוראתם, וגם לאחר הקמת המדינה כפי ההוראה של הגרצ"פ והרה"ר...

המקום יזכנו שלשנת השמיטה הבאה, תשנ"ד, תהיה לנו ס"ד שלא נצטרך להזקק להיתר המכירה, ונוכל לקיים מצות שביעית כהלכתה. וזוכה לביאת משיח, וכדברי הרמב"ם סוף הל' מלכים המלך המשיח עתיד לעמוד וכו' ועושיין שמיטין ויובלות ככל מצותה האמורה בתורה.

14. Ruling regarding soldiers ordered to participate in evicting Jews during the Disengagement, Tradition 40:1 (2007)

Paragraph after lengthy paragraph on the way of the Torah in these important matters can be written, but at this time I will give you as an answer the brief, practical, halakhic verdict—so that the house of Israel will know the way of the Torah and go in the way of its commandments.

A) According to Torah law, it is completely forbidden to give land in Israel to a non-Jew, due to the prohibition of *lo tehanem* ("Do not give them a foothold in the Land," Deut. 7:2) and due to the nullification of the commandment to settle

the land of Israel that is incumbent upon every individual of Israel. This prohibition applies to every Jew, soldier and civilian alike. An order to take part in the evacuation of Jews from their homes in order to give over the land to non-Jews is an order that is against the religion of our holy Torah and forbidden to fulfill. Every order that is contrary to Jewish law and compels one to violate the words of the Torah holds no validity, is forbidden to fulfill and no person has the authority to deliver it. About such instances Rambam wrote, "It goes without saying that if an order of the king nullifies a commandment, then it is not listened to" (*Hilkhot Melakhim* 3:9). Anyone who violates this prohibition will not be exonerated, not in this world and not in the world to come.

B) In general the prohibition of handing land over to non-Jews includes helping those engaged in the transgression. Therefore, one must not participate in blocking the entrances to Gush Katif or assist, in any other manner, the expulsion of Jews from their homes. Similarly, it is upon every soldier called for reserve duty to refrain from showing up if his service is designated to enable other soldiers to take part in the transgression...

F) It is incumbent upon every Jew to do all he can to stop transgression. Moreover, every single Jew is required to protest. Of course, the use of violent means against soldiers of the Israel Defense Forces or the Israeli police is not permitted.

G) Only great sages of the generation whose decisions are widely accepted in Israel are allowed to adjudicate difficult questions in all parts of the Torah, and are allowed to render such decisions that affect all of Israel. All those who have not reached this level should abstain from rendering decisions on these issues. If he does render decisions on this matter, the Rambam has already called him (*Hilkhot Talmud Torah* 5:4), "An evil person, a fool, and haughty," and it is furthermore said about him, "Many corpses she has made to fall, etc.," and it says about him, "And many are its dead." These are the small students which have not studied Torah sufficiently; and they wish to aggrandize themselves before the ignoramuses and the people of their city; and they leap and sit at the head to instruct Israel; and it is they who increase conflict; and they are the destroyers of the world who put out the light of Torah and who ruin the vineyard of the G-d of Legions. It is about them that Solomon has said in his wisdom, "Small foxes have taken hold of us, small foxes destroying the vineyards."

15. Response by Rabbi Avraham Yisrael Sylvetsky, on behalf of Rav Shapira, Tradition 40:1 (2007)

Many leading *posekim* maintain that the mitzva of conquering and settling the Land of Israel applies even in a situation where individuals are exposed to danger, as long as we are not dealing with a situation of certain *pikku'ah nefesh* to the general community. This position is based, among other things, on the famous words of the *Minhat Hinnukh* (425 and 604) regarding obligatory war—"All mitzvot are set aside by danger. [In the case of] this mitzva, however, the Torah commanded [us] to fight them, and it is well known that the Torah does not rely on miracles, and it is the way of the world that both sides suffer casualties during a war. Thus we see that the Torah decreed to fight them despite the danger. In this situation, the danger is set aside [by the mitzva]." By its very nature, the obligatory war to conquer the Land of Israel involves a dangerous situation of *pikku'ah nefesh*. But nevertheless, the Torah decreed to fight and conquer. From here we see that the mitzva to take possession of the Land [of Israel] applies even in a place of danger to individuals, as long as the community as a whole will continue to exist (see also *Responsa Mishpat Kohen*, no. 143).

This assertion is based on the assumption that the normal existence of a civilized country obligates defense of the country's boundaries, even at the cost of the deaths of individuals. This was the justification for establishing a Jewish homeland precisely in the Land of Israel, in a place of danger, even though it would appear that, realistically speaking, from a security perspective it would have been far simpler to establish a state in another place (e.g., Uganda). This is, among other things, the halakhic justification for the Israeli army's waging defensive wars against our enemies even at the cost of the deaths of our finest sons. This is also the justification for individuals to live in the Land of Israel despite the difficult security situation and the threat of terror hanging over it.

I unabashedly admit that, owing to my deficiency, I do not fully understand the position that *Kevod Torato, shelita*, cites in the name of Ha-Gaon Rav Yosef Dov Soloveitchik, *zt"l*, that there is no prohibition to hand over portions of the Land of Israel in a situation of *pikku'ah nefesh*, that is to say, in a situation of danger to individuals. In any event, I assume that, after the fact, even *Kevod Torato* is happy that at critical junctures in the history of Zionism, this position was not accepted (the rejection of the Uganda plan, the declaration of the establishment of the State, the continued occupation of certain areas during the Six Day War, such as the Temple Mount and the Western Wall, putting our soldiers in danger even after the danger that hovered over the entire State of Israel was removed). However, go out and see what the people are doing. It seems that the Jewish people, those trained to observe G-d's mitzvot, hold fast to G-d's inheritance

even in the face of danger, and do not take into account "considerations of *pikku'ah nefesh*" as a factor that obligates them to move to a more secure community.

During the period that terrorists were shooting relatively frequently on the Tunnels Road leading to Gush Etzion, and even succeeded in murdering a number of local residents, the road undoubtedly fell into the category of a place of danger (the mortars that fell in Gush Katif resulted in fewer fatalities). But nevertheless, we never heard any of the Rabbis, including *Kevod Torato, shelita*, calling upon local residents or the Har Etzion Yeshiva to move to a safer location. Is this not because of the basic halakhic recognition that the mitzva of settling the Land of Israel applies even in a situation of danger?

16. Minchat Avraham II 16:1

אמנם אכתי יש מקום לחשוש חדש שאם יש ביניהם נכרים יש לחשוש שלא רק התינוק הנימול הוא בן לאם גויה, אלא גם הגדול המל הוא בן לאם נכריה וגם הוא גוי, וא"כ אפילו נימא כנ"ל שע"י שנימול לשם מילה הוי גם מילת גירות, אבל המילה עצמה היא פסולה כדין מילת גוי, וגר שנתגייר כשהוא מהול צריך הטד"ב.

אמנם זה ודאי חשש רחוק לומר ולהרבות ספקות שגם התינוק וגם המוהל הם לא יהודים כנגד ההנחה של הרדב"ז שהם יהודים, וכשאדם מהול לפניך ניחוש על המוהל שלו שאיננו לפנינו ומסתמא הוא בחזקת ישראל, שמא הוא לא יהודי. אולם גם אם נימא שיש לחשוש שמא המוהל מבני התערובת, עדין ספק אם גוי פסול גם להטד"ב, וכ"ש כשמתכוון לשם יהדות. ולא עוד אלא שאם המוהל עצמו מהול לשם יהדות ורק לא השלים גירותו בקב"מ, מפורש ביבמות ע"א ע"א שאינו בכלל ערל ולא בכלל כל הגוים ערלים, וע"כ י"ל דכשר למול אחרים. ובנד"ד כולם ממש נהגו במילה לשם יהדות וסברו שהם יהודים, והרי אלו שהתערבו, בזמן מהזמנים, נימולו אז כולם לשם יהדות, וא"כ כל הנימולין מאז נימולו ע"י כשרים למול. וכפש"נ לקמן.

17. Rambam, Mishneh Torah, Hilchot Milah 3:7

אם נתכוון העכו"ם למילה מותר לישראל למול אותו.

18. Yevamot 71a

אמר רב שמעיא לאתויי ערבי מהול וגבעוני מהול.

19. Minchat Avraham II 16:6

ועיין שם בר"ה שהכוונה שהוא מבני קטורה שמלין עצמן כדין... דהתם הכוונה היא לא למילה שנצטוונו ע"י משה רבינו אלא מכה המצוה כזרעו של אברהם, ולכן הוא נקרא "ערל" גם כשמל עצמו. אבל כשמל משום קיום מצות מילה דמשה רבינו הוי בדין מהול.

20. Rambam, Mishneh Torah, Hilchot Maaser Sheni 10:10

ויש לעכו"ם נטע רבעי, שאם בא לנהוג במצוה זו הרי הוא קדש כנטע רבעי של ישראל.

21. Yevamot 71a

ור' אליעזר לטעמיה דאמר גר שמל ולא טבל גר מעליא הוא